

Προτάσεις προς τη Διακομματική Επιτροπή Ανάπτυξης Θράκης ¹

Κομοτηνή, 06-11-2020

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Διοικούσα Επιτροπή του Περιφερειακού Τμήματος Θράκης του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας καταθέτει στη Διακομματική Επιτροπή του Ελληνικού Κοινοβουλίου τις προτάσεις της για την Ανάπτυξη της Θράκης. Στο κείμενο που ακολουθεί αντιμετωπίζεται η χωρική ενότητα της Θράκης, αλλά και συνολικότερα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Π-ΑΜΘ), ως μια αδιαίρετη διοικητικά ενότητα, η οποία θεωρούμε ότι δεν χρειάζεται ένα ακόμη σχέδιο για την ανάπτυξη της. Η Π-ΑΜΘ, δεν έχει ανάγκη από μια ακόμη αποσπασματική καταγραφή προτάσεων – έργων – δράσεων – ιδεών, προσέγγιση που συχνά ακολουθείται χωρίς επιτυχία, στη λογική της διαμόρφωσης αλλά και της διατήρησης ισορροπιών (πολιτικών, γεωγραφικών, θεματικών, κ.λπ.).

Αντίθετα, το ΤΕΕ-Θράκης υποστηρίζει ότι αυτό που μπορεί να αποτελέσει τη μεγαλύτερη συνεισφορά της **Διακομματικής Επιτροπής Ανάπτυξης Θράκης (ΔΕΑΘ)** στην ανάπτυξη της Περιφέρειας ΑΜΘ είναι, μέσα από Νομοθετικές πρωτοβουλίες που μπορεί να αναλάβει αλλά και αυστηρές διαδικασίες Κοινοβουλευτικού Ελέγχου που μπορεί να εφαρμόσει, να συμβάλει στην **υλοποίηση Εμβληματικών Δράσεων** οι περισσότερες εκ των οποίων ανακοινώνονται εδώ και δεκαετίες και περιλαμβάνονται σε όλα τα θεσμικά και μη, κείμενα^{2,3} για την ανάπτυξη της.

Στο πλαίσιο αυτό, οι προτάσεις που καταθέτει το ΤΕΕ-Θράκης στη ΔΕΑΘ, είναι σύμφωνες με το βασικό λόγο που έχει αρθρώσει το τελευταίο χρονικό διάστημα^{4,5,6}, για την αξία και τη χρησιμότητα των ιεραρχημένων δράσεων και της ανάδειξης «χρήσιμων έργων» που υποστηρίζουν το παραγωγικό σύστημα της Π-ΑΜΘ ως μια «αλυσίδα αξίας»⁷, αλλά και συνολικότερα τη μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή στρατηγική που πρέπει να ακολουθήσει η Π-ΑΜΘ, ώστε να υπάρξει το βέλτιστο αποτέλεσμα για τους κατοίκους της.

¹ <https://epitropithrakis.gov.gr/i-epitropi/>

² «Παρουσίαση και αξιολόγηση προτάσεων για την ανάπτυξη της Θράκης», Μόνιμη Επιτροπή Υποδομών και Ανάπτυξης, ΤΕΕ-Θράκης, Σεπτέμβριος 2012.
[http://www.teethrakis.gr/parembaseis-theseis/theseis-monimon-epitropon/ergon-ypodomis-kai-anaptyksis/paroyysi-kai-aksiologisi-protaseon-gia-tin-anaptyksi-tis-perifereias-anatolong-makedonias-thrakis-m.e.-ergon-ypodomis-kai-anaptyksis](http://www.teethrakis.gr/parembaseis-theseis/theseis-monimon-epitropon/ergon-ypodomis-kai-anaptyksis/paroyysi-kai-aksiologisi-protaseon-gia-tin-anaptyksi-tis-perifereias-anatolik-makedonias-thrakis-m.e.-ergon-ypodomis-kai-anaptyksis)

³ Αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΦΕΚ/248/Α.Π.Π./25-10-2018).

⁴ «Στρατηγικές Περιφερειακής Ανάπτυξης - Συνέχεια στον Προγραμματισμό και Συνέπεια στην Υλοποίηση. Ανάλυση και συμπεράσματα από τη Θράκη, Π. Κουδουμάκης, Εκδήλωση ΤΕΕ-Θράκης με θέμα «Η Θράκη αύριο – με τη ματιά του Τεχνικού Επιμελητηρίου», Κομοτηνή, 10 Απριλίου 2019.
<http://www.teethrakis.gr/drostiriotes/imerides/imerida-tee-i-thraki-ayrio-me-ti-matia-toy-technikoy-epimelitirioy>

⁵ «Προτάσεις ιεράρχησης στην επιλογή έργων μεταφορικής υποδομής στην περιφέρεια», Α. Πλέσιος, Διημερίδα Τεχνικού Επιμελητηρίου με θέμα «Έργα μεταφορών υποδομών ως μοχλός ανάκαμψης και ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας», Αθήνα, 03 & 04 Ιουνίου 2013

⁶ «Οι θέσεις του τμήματος για την Ανάπτυξη της Θράκης», Οκτώβριος 2010.

<http://www.teethrakis.gr/parembaseis-theseis/apofaseis-antiprosopheias/oi-theseis-toy-tmimatos-gia-tin-anaptyksi-tis-thrakis-02-06-2008-1>

⁷ "...μας οδηγεί στο νέο ζητούμενο που δεν είναι άλλο παρά η δημιουργία ολοκληρωμένων παραγωγικών συμπλεγμάτων, δηλαδή η υλοποίηση ενός συνόλου παρεμβάσεων που ευνοούν μια συγκεκριμένη παραγωγική δραστηριότητα ή την συναρτούν με κάποια άλλη, ώστε να προκύπτει μια ολοκληρωμένη παραγωγική δομή. Επί παραδείγματι, αν σε μια περιοχή έχουμε αναγνωρίσει ότι αυτή διαθέτει τα πλεονεκτήματα για την παραγωγή τροφίμων, όπως π.χ. η Θράκη, θα πρέπει να εφαρμόσουμε ένα στοχευμένο αναπτυξιακό σχέδιο που θα εξασφαλίζει την ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία όλων των επί μέρους σταδίων της διαδικασίας παραγωγής τροφίμων, π.χ. καθοδήγηση και επιμόρφωση αγροτών για αποτελεσματικές καλλιέργειες, συντονισμός της δράσης τους για επίτευξη οικονομιών κλίμακας, ενδεχομένως μέριμνα για δημιουργία τοπικής μονάδας παραγωγής λιπασμάτων, εγγειοβελτιωτικά έργα ή αναδασμούς αν απαιτείται, δημιουργία μονάδων επεξεργασίας και τυποποίησης τροφίμων, δημιουργία υποδομών μεταφορών μέχρι το εγγύτερο λιμάνι κ.ο.κ. Είναι σαφές ότι πολλά από αυτά τα έργα μπορεί από μόνα τους να μην είχαν προτεραιότητα ή να εκτελούνταν με βραδύτερο ρυθμό, παράλληλα με άλλα. Ως τμήματα ενός συνόλου όμως, και εφ' όσον έχει προτεραιοποιηθεί η ενίσχυση της συγκεκριμένης παραγωγικής δραστηριότητας, αποκτούν διαφορετική διαβάθμιση και πιθανότητα υψηλότερη προτεραιότητα από άλλα" (Πηγή: «Η Θράκη στο μεταίχμιο», Α. Λαυρέντζος, Εκδόσεις ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ, 2013, σελ. 144).

B. ΟΙ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ Π-ΑΜΘ

Διαχρονικά η προσπάθεια ανάπτυξης της Π-ΑΜΘ βασίστηκε σε δύο πυλώνες.

Ο **πρώτος** αφορά στην ανάδειξη της ως **διαμετακομιστικού και ενεργειακού κόμβου**, αξιοποιώντας το συγκριτικό πλεονέκτημα της γεωγραφικής της θέσης και

Ο **δεύτερος** στην **ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και του εναλλακτικού τουρισμού**, αξιοποιώντας το πλούσιο ενδογενές της δυναμικό στους τομείς αυτούς.

Η πρώτη επιλογή, της ανάδειξης της Π-ΑΜΘ ως διαμετακομιστικού και ενεργειακού κόμβου, προτείνεται διαχρονικά, σχεδόν από το σύνολο, των επισήμων θέσεων που έχουν διατυπωθεί για την ανάπτυξη της Π-ΑΜΘ, παρά το γεγονός ότι η δεύτερη επιλογή προσεγγίζει καλύτερα τις αντίστοιχες υπάρχουσες διαμορφωμένες δομές (επισημαίνεται ότι διαχρονικά, το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα είναι υπέρ-διπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό στην Ελλάδα). Η στρατηγική ανάπτυξης που αφορά στην ανάδειξη της Π-ΑΜΘ σε διαμετακομιστικό κέντρο και ενεργειακό κόμβο **δεν εξυπηρετήθηκε** από τις χρηματοδοτηθείσες παρεμβάσεις, καθώς για την ανάδειξη του σιδηροδρομικού δικτύου, των αεροδρομίων και των λιμένων της Π-ΑΜΘ, βασικών συνιστωσών ενός διαμετακομιστικού κέντρου, κατευθύνθηκε μόλις το 3,0% των διαθέσιμων πόρων, ενώ στον τομέα της ενέργειας το 2,5%⁸. Παράλληλα, τόσο στο Β' ΠΕΠ ΑΜΘ (1994 - 1999) όσο και από τις βασικές κατευθύνσεις σχεδιασμού της περιόδου 2000 - 2006, προτείνεται να τεθεί ως βασικός στόχος η δραστική αύξηση της παραγωγικότητας μέσω της αναδιάταξης της τομεακής σύνθεσης της απασχόλησης **με μείωση του πρωτογενή και αύξηση του τριτογενή τομέα**, περιορίζοντας ουσιαστικά την εφαρμογή της δεύτερης στρατηγικής ανάπτυξης.

Στη συνέχεια, μετά το 1996, καταρρέει το παραγωγικό σύστημα του δευτερογενούς τομέα της Π-ΑΜΘ με το κλείσιμο περισσότερων από 700 αξιόλογων βιομηχανικών-βιοτεχνικών επιχειρήσεων της Θράκης και ειδικότερα την οριστική παύση της λειτουργίας του 87% των μεσαίων, το 66% των μικρομεσαίων και του 37% των μικρών βιομηχανικών μονάδων, οδηγώντας σε απώλεια περισσότερων από 24.000 θέσεων εργασίας⁹. Οι λόγοι κατάρρευσης οφείλονται σε διεθνείς συγκυρίες και στην βαλκανική αναδιάταξη, όπως επίσης και στην εθνική πολιτική για την ακύρωση των πλεονεκτημάτων που παρείχαν οι αναπτυξιακοί νόμοι για την Θράκη.

Συμπερασματικά αναφέρεται ότι μέχρι και σήμερα, λαμβάνοντας υπόψη την πολύ μεγάλη υστέρηση της Π-ΑΜΘ σε βασικές υποδομές, δόθηκε έμφαση στην υλοποίηση έργων περιφερειακής εμβέλειας, αλλά και έργων που είχαν ως στόχο την άρση της γεωγραφικής απομόνωσης (Εγνατία Οδός) και παράλληλα στη συγκράτηση του ανθρώπινου δυναμικού της με τα ιδιαίτερα πολύ-πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Η συντριπτική πλειοψηφία των παρεμβάσεων

⁸ «Κατανομή πόρων Β' ΚΠΣ, Γ' ΚΠΣ, ΕΣΠΑ και «ΘΗΣΕΑ» στην Π-ΑΜΘ», Μόνιμη Επιτροπή Υποδομών και Ανάπτυξης, ΤΕΕ-Θράκης, Νοέμβριος, 2012.

<http://www.teethrakis.gr/parembaseis-theseis/theseis-monimon-epitropon/ergon-ypodomis-kai-anaptyksis/katanomi-poron-b-kps-a-kps-esp-a-kai-thisea-stin-p-amth-m.e.-ergon-ypodomis-kai-anaptyksis>

⁹ «Θράκη 1975-2014: 40 χρόνια αναποτελεσματικών πολιτικών βιώσιμης περιφερειακής ανάπτυξης», Ε. Σταθάκης και Δ. Μπαντέκας, Εκδόσεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ, 2018

χαρακτηρίζονται ως «**εύκολες και τυποποιημένες**», ήτοι κατηγορίες παρεμβάσεων για τις οποίες υπάρχει σχετική ωριμότητα και εμπειρία για την υλοποίησή τους, συνθήκες που χαρακτηρίζουν την πλειοψηφία των χρηματοδοτημένων έργων υποδομής (τοπικοί δρόμοι, δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης, σχολεία, κτίρια, αντιπλημμυρικά, κ.λπ.).

Η ύπαρξη βασικών υποδομών είναι αναγκαία, αλλά όχι ικανή για την αυτοδύναμη και εξωστρεφή οικονομική ανάπτυξη της Π-ΑΜΘ. Θεωρήθηκε λανθασμένα, κατά την άποψη του ΤΕΕ-Θράκης, περίπου ως αυτονόητο, ότι η ολοκλήρωση των μεγάλων έργων υποδομής θα προσελκύσει ξένες επενδύσεις, θα συμβάλει στην ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα και θα αναπτύξει το διαπεριφερειακό, διασυνοριακό και διακοινοτικό εμπόριο.

Οι σημερινές κρίσιμες συνθήκες επιβάλουν την υλοποίηση παρεμβάσεων οι οποίες θα συμβάλλουν στην αύξηση του **εισοδήματος**, της **απασχόλησης** και των **εξαγωγών**¹⁰ και στοχεύουν άμεσα:

α) στην ισχυροποίηση της υφιστάμενης παραγωγικής βάσης, μέσω της ενίσχυσης εμπεδωμένων στην περιφερειακή οικονομία τομέων, όπως η **αγροδιατροφή** σε μία καθετοποιημένη διάταξη μεταποίησης, τα **μη μεταλλικά ορυκτά** (μάρμαρα), τα **χημικά-πλαστικά** και η **κλωστοϋφαντουργία** και

β) στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, μέσω της ενίσχυσης αναδυόμενων τομέων που σχετίζονται με το ενδογενές δυναμικό της Π-ΑΜΘ, όπως ο **τουρισμός**, οι **μεταφορές-logistics**, η **ενέργεια**, η **φαρμακευτική βιομηχανία** και ο **ηλεκτρονικός-ηλεκτρολογικός εξοπλισμός**.

Δύο ακόμη ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Π-ΑΜΘ λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαμόρφωση των προτάσεων της Διοικούσας Επιτροπής.

Το πρώτο αφορά στην ισχυρή παρουσία του Δημόσιου τομέα στην περιφερειακή οικονομία, όπως αυτή εκφράζεται από το υψηλό ποσοστό συμμετοχής του στην απασχόληση, απορροφώντας μάλιστα το σύνολο των απασχολούμενων που εγκαταλείπουν τον πρωτογενή τομέα, και στο σχηματισμό της Περιφερειακής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας ΑΠΑ [Σχήμα A-1 & Σχήμα A-2, Παράρτημα A]. Σημειώνεται ότι το ιδιαίτερο αυτό χαρακτηριστικό, που σε σημαντικό βαθμό οφείλεται στην παρουσία του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (ΔΠΘ) αλλά και στην ισχυρή παρουσία του στρατού, συνέβαλε καθοριστικά στο μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων της πρόσφατης οικονομικής κρίσης¹¹ οι οποίες όμως παραμένουν σημαντικές, χωρίς μέχρι στιγμής να αποτυπώνονται οι επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης COVID-19, σε όλους τους τομείς όπως χαρακτηριστικά παρουσιάζεται [Πίνακας A-1, Παράρτημα A] για την Π-ΑΜΘ, συγκριτικά με τη χώρα και τη ΕΕ, στην εξέλιξη 40 δεικτών σε τομείς της οικονομίας, της απασχόλησης, των δημογραφικών χαρακτηριστικών, της φτώχειας και του

¹⁰ Σύμφωνα με τη χαρτογράφηση της εξαγωγικής δραστηριότητας του Ινστιτούτου Εξαγωγικών Ερευνών και Σπουδών (ΙΙΕΕΣ) του Συνδέσμου Εξαγωγέων –ΣΕΒΕ (2019), η παραγωγική βάση της Π-ΑΜΘ είναι σημαντικά περιορισμένη και η διερεύνησή της αποτελεί ζητούμενο.

¹¹ Petrakos, G. and Psycharis, Y. (2016). The spatial aspects of economic crisis in Greece. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, 9(1), 137-152. DOI: 10.1093/cjres/rsv028

κοινωνικού αποκλεισμού, της ψηφιακής σύγκλισης και της έρευνας και καινοτομίας που συνθέτουν και διαμορφώνουν το παραγωγικό - οικονομικό σύστημα της Π-ΑΜΘ.

Το δεύτερο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, το οποίο μέχρι σήμερα, αντί για συγκριτικό πλεονέκτημα, θέτει ισχυρούς περιορισμούς στην ανάπτυξη της Π-ΑΜΘ, είναι ο διασυνοριακός της χαρακτήρας, ως εξωτερικό σύνορο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Ειδικότερα, η προσφορά ευνοϊκότερων όρων επιχειρηματικής δραστηριότητας γειτονικών χωρών όπως της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας προκάλεσε μετεγκατάσταση σημαντικών επιχειρήσεων στις γειτονικές χώρες, με μικρότερο λειτουργικό κόστος και μεγαλύτερη απόδοση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την απορρύθμιση της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας και της αγοράς εργασίας με αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση, στην αύξηση της ανεργίας και την απώλεια εισοδήματος. Παράλληλα, σημαντικοί περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, πλημμύρες, μόλυνση διασυνοριακών ποταμών, ζωνοόσοι, μεταναστευτικές ροές, έχουν ισχυρά αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της Π-ΑΜΘ.

Γ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ Π-ΑΜΘ

Το ΤΕΕ-Θράκης, επικαιροποιεί και συμπληρώνει τις προτάσεις που είχε καταθέσει¹² στο πλαίσιο της πρόσφατης Αναθεώρησης του Χωροταξικού Πλαισίου της Π-ΑΜΘ¹³, δηλώνοντας ότι παραμένει στη διάθεση της ΔΕΑΘ για να συμβάλει, σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς, στη μέγιστη δυνατή εξειδίκευσή τους και προετοιμασία για την υλοποίησή τους.

Ειδικότερα το ΤΕΕ-Θράκης προτείνει στην ΔΕΑΘ να συμβάλει στην υλοποίηση, σε χρονικό ορίζοντα όχι μεγαλύτερο των 10 ετών, 11 ιεραρχημένων Προτεραιοτήτων Ανάπτυξης με τις αντίστοιχες Εμβληματικές Δράσεις, που στόχο έχουν τόσο την αντιμετώπιση απειλών και αδύναμων σημείων όσο και την αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων και ευκαιριών. Επισημαίνεται ότι το συνολικό πρόγραμμα υλοποίησης έργων και παρεμβάσεων για την ανάπτυξη της Π-ΑΜΘ προσδιορίζεται επαρκώς στο αναθεωρημένο Χωροταξικό Πλαίσιο και ανέρχεται σε **6,5 δισ. €** έως το 2031.

Σημειώνεται επίσης ότι για τη διαμόρφωση ολοκληρωμένης πρότασης, το ΤΕΕ-Θράκης συμπεριλαμβάνει και προτάσεις άλλων φορέων (π.χ. Περιφέρειας, Δήμων, Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (ΔΠΘ), Επιμελητηρίων, Συνδέσμων Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών, Εξαγωγέων, Επιχειρήσεων Πληροφορικής (ΣΕΒ, ΣΒΕ, ΣΕΒΕ, ΣΕΠΕ), Κοινωνικών και Περιβαλλοντικών Φορέων, κλπ), που λόγω αρμοδιότητας και εξειδίκευσης σε συγκεκριμένους τομείς διατυπώνουν αξιόλογες θέσεις και προτάσεις για την ανάπτυξη της Π-ΑΜΘ.

¹² Απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής της από 18-02-2014 Συνεδρίασης «ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ

¹³ Οκτώβριος 2018

Δ. ΙΕΡΑΡΧΗΜΕΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ι. Αντιμετώπιση Δημογραφικού Προβλήματος

Ο πληθυσμός αποτελεί το σημαντικότερο προγραμματικό μέγεθος του αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού. Η θετική εξέλιξη του πληθυσμού συνδέεται με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, ενώ η πληθυσμιακή στασιμότητα ή δυσμενέστερα η μείωση του πληθυσμού, οδηγεί στην κοινωνική και οικονομική υποβάθμιση.

Οι δημογραφικοί δείκτες της Π-ΑΜΘ επιδεινώνονται^{14,15} και προσδιορίζουν τη βασικότερη **απειλή** στον αναπτυξιακό της σχεδιασμό. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει κυρίως από τη δυσμενή εξέλιξη του συντελεστή φυσικής μεταβολής πληθυσμού, ήτοι οι θάνατοι είναι περισσότεροι από τις γεννήσεις ενώ ο δείκτης γήρανσης¹⁶ αυξάνεται σημαντικά. Η αύξηση του δείκτη γήρανσης σηματοδοτεί τη συρρίκνωση του πληθυσμού και την επακόλουθη δυσμενή επίπτωση σε τομείς όπως η εργασία, η κοινωνική προστασία, η ασφάλιση και υγεία και συνεπώς στην οικονομία.

Η δημογραφική γήρανση προκαλεί αύξηση των δαπανών για την υγεία υπό τη διττή επίδραση της αύξησης του αριθμού των ηλικιωμένων και της αύξησης της κατανάλωσης ιατρικών υπηρεσιών στις μεγάλες ηλικίες. Επίσης, το φαινόμενο της δημογραφικής γήρανσης του πληθυσμού στερεί συνεχώς την Π-ΑΜΘ από άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο ή άλλα ουσιαστικά προσόντα και ικανότητες, όταν είναι ευρύτατα αποδεκτό ότι η ανταγωνιστικότητα εξαρτάται από την τεχνογνωσία και τις δεξιότητες των ατόμων.

Ως εκ τούτου η αντιμετώπιση του φαινομένου της δημογραφικής γήρανσης και η αναστροφή της δυσμενούς δημογραφικής εξέλιξης στην Π-ΑΜΘ πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί βασική προτεραιότητα τα επόμενα έτη.

Εκτός από το δημογραφικό, ένα εξίσου σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η περιφέρειά μας και κατ' επέκταση η ίδια η χώρα μας, είναι η μετανάστευση εξειδικευμένων επαγγελματιών και επιστημόνων. Η έρευνα, η τεχνολογία και η καινοτομία είναι νευραλγικής σημασίας για την ανάπτυξη της χώρας.

Εμβληματικές Δράσεις:

1. Οικονομική ενίσχυση οικογένειας, αύξηση αφορολόγητου ορίου για κάθε τέκνο.
2. Κίνητρα για ίδρυση ιδιωτικών κέντρων υγειονομικής περίθαλψης διακρατικού επιπέδου.
3. Κίνητρα για ενίσχυση της ιδιοκατοίκησης στη λογική της οικογενειακής ασφάλειας (επιδότηση κόστους απόκτησης κατοικίας)
4. Κίνητρα για μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης κινητής και ακίνητης περιουσίας (ΕΝΦΙΑ, φόροι πολυτελείας, κλπ)

¹⁴ «Δημογραφικά χαρακτηριστικά Π-ΑΜΘ», Μόνιμη Επιτροπή Υποδομών και Ανάπτυξης, ΤΕΕ-Θράκης, Μάρτιος 2013
<http://www.teethrakis.gr/parembaseis-theseis/theseis-monimon-epitropon/ergon-ypodomis-kai-anaptyksis/dimografika-charaktiristika-perifereias-anatolikis-makedonias-thrakis-m.e.-ergon-ypodomis-kai-anaptyksis>

¹⁵ «Η Αν. Μακεδονία-Θράκη αιμορραγεί δημογραφικά»
<https://www.xronos.gr/reportaz/i-makedonia-thraki-aimorragei-dimografika>

¹⁶ Δείκτης γήρανσης = πληθυσμός > 65 ετών / πληθυσμός έως 15 ετών

II. Ανάπτυξη Αγροτικού Τομέα

Ο αγροτικός τομέας (γεωργία-κτηνοτροφία-δασοκομία-αλιεία) αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα και βασική προτεραιότητα για την ανάπτυξη της Π-ΑΜΘ¹⁷ καθώς:

- α) απασχολεί το 26,4% του εργατικού δυναμικού, ποσοστό υπερδιπλάσιο του αντίστοιχου εθνικού,
- β) συμμετέχει στη διαμόρφωση της ΑΠΑ της περιφέρειας με ποσοστό 8%, διπλάσιο του αντίστοιχου εθνικού,
- γ) έχει έντονα εξαγωγικό χαρακτήρα με τον τομέα των τροφίμων να συμμετέχει με ποσοστό άνω του 22% στις εξαγωγές της Π-ΑΜΘ,
- δ) εμφανίζει ισχυρές διασυνδέσεις με άλλους τομείς όπως υπηρεσίες μεταφοράς, χονδρεμπόριο, λιανεμπόριο, επιχειρήσεις εισροών όπως γεωργικά μηχανήματα, φάρμακα, εφόδια, κυρίως όμως με τη μεταποίηση καθώς περισσότερες από 40 σημαντικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στη βιομηχανία τροφίμων η οποία καταγράφει πολλαπλασιαστική απασχόλησης¹⁸ άνω του 3 που είναι το μεγαλύτερο μεταξύ των περιφερειών της χώρας και
- ε) εμφάνισε τη μεγαλύτερη ανθεκτικότητα κατά την πρόσφατη οικονομική κρίση ¹⁹.

Ως εκ τούτου βασική προτεραιότητα για την Π-ΑΜΘ θα πρέπει να είναι η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα με στόχο την παραγωγή τροφίμων, φυτικής και ζωικής προέλευσης, υψηλής ποιότητας με ευέλικτες δομές συσκευασίας - μεταποίησης.

Βασικά μειονεκτήματα του αγροτικού τομέα στην Π-ΑΜΘ είναι η χαμηλή παραγωγικότητα και η μειωμένη ανταγωνιστικότητά του, για την αντιμετώπιση των οποίων προτείνεται η υλοποίηση των κάτωθι εμβληματικών δράσεων.

Εμβληματικές Δράσεις:

- 5. Για την Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης, η υλοποίηση του συνόλου του έργου: “Έργα για τη μεταφορά και διανομή νερού από τον ποταμό Νέστο στην πεδιάδα Ξάνθης”, προϋπολογισμού 300.000.000 €.
Η πρώτη φάση του έργου “Έργα για τη μεταφορά και διανομή νερού από τον ποταμό Νέστο στην πεδιάδα Ξάνθης”, είναι προϋπολογισμού 110.000.000 €.
- 6. Για την Περιφερειακή Ενότητα Ροδόπης. Στο δυτικό τμήμα η κατασκευή του φράγματος Ιάσμου (Κομφάτου) κόστους 120.000.000 € και ταυτόχρονα η προκήρυξης της μελέτης και ακολούθως της χρηματοδότησης και κατασκευής των αρδευτικών δικτύων σε έκταση 200.000 στρ. εκτιμώμενου κόστους 130.000.000 €.

¹⁷ Γαλανόπουλος Κ., Λοΐζου Ε., Μάππας Κ., Καρελάκης Χ. (2013). Ολοκληρωμένες Πολιτικές Ανάπτυξης για την Περιφέρεια ΑΜΘ: Καταγραφή των Διασυνδέσεων μεταξύ Πρωτογενούς Τομέα και Άλλων Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας και Εκτίμηση των Επιπτώσεων Αναπτυξιακών Δράσεων. Μελέτη του Τμήματος Αγροτικής Ανάπτυξης, ΔΠΘ για λογαριασμό της Περιφέρειας ΑΜΘ.

¹⁸ Giannakis, E. and Bruggeman, A. (2015). Economic crisis and regional resilience: Evidence from Greece. Papers in Regional Science, 96, 451– 476. DOI: 10.1111/pirs.12206.

¹⁹ Artelaris, P. (2017). Geographies of crisis in Greece: A social well-being approach. Geoforum, 84, 59-69. DOI: 10.1016/j.geoforum.2017.06.003

Στο ανατολικό τμήμα η αποπεράτωση του φράγματος Ιασίου, η ολοκλήρωση εκπόνησης της ανατεθείσας μελέτης των έργων διανομής νερού, η χρηματοδότηση και κατασκευή του αρδευτικού δικτύου σε έκταση 20.000 στρ. και εκτιμώμενου κόστους 30.000.000 € .

Επιπρόσθετα για την άρδευση του κεντρικού και του υπόλοιπου ανατολικού τμήματος θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα κατασκευής φραγμάτων και των έργων διανομής, στο χείμαρρο Μακροπόταμο (φράγμα Αράτου) και στο χείμαρρο Δειλινών.

7. Στην Περιφερειακή Ενότητα Έβρου θα πρέπει να προχωρήσουν οι μελέτες του "Φράγματος Δερείου" από το οποίο προβλέπεται ότι θα αρδευτούν 400 χιλιάδες στρέμματα και του φράγματος Ασπρονερίου.
8. Ενιαίο πρόγραμμα κατασκευής μικρών φραγμάτων και λιμνοδεξαμενών τοπικής εμβέλειας και άμεσης απόδοσης σε κάθε περιφερειακή ενότητα με κριτήρια οικονομοτεχνικά, περιβαλλοντικά, αντιπλημμυρικά, κυρίως για αρδευτικές, υδρευτικές ανάγκες, παραγωγή ενέργειας και για τον εμπλουτισμό των υπόγειων υδροφορέων.
9. Αναδιάρθρωση των καλλιεργειών με προϊόντα που υπάρχουν και καλλιεργούνται σε μικρές εκτάσεις, με προϊόντα που συμμετέχουν στο καλάθι της Περιφέρειας και με νέες καλλιέργειες με ικανοποιητικές προοπτικές.
10. Αξιοποίηση των υφιστάμενων γεωθερμικών πεδίων, προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης εφαρμογών στον αγροτικό τομέα (θέρμανση θερμοκηπίων, πρωίμηση υπαίθριων καλλιεργειών, ξήρανση αγροτικών προϊόντων, θέρμανση ιχθυοδεξαμενών).
11. Ολοκλήρωση Αναδασμών και παραλλήλων έργων, με στόχο τη μείωση του πολυτεμαχισμού και του περιορισμού της μικρής ιδιοκτησίας, ώστε να βοηθηθεί η ανάπτυξη οικονομιών κλίμακας. Οι αναδασμοί θα πρέπει να συνδυαστούν και με την προτεινόμενη κατασκευή των δικτύων διανομής των νερών. Εξασφάλιση χρηματοδότησης και αλλαγή νομικού πλαισίου.
12. Αξιοποίηση των Λιμνοθαλασσών της Περιοχής.

Οι προτεινόμενες δράσεις της κατασκευής των φραγμάτων και των έργων διανομής νερού έχουν σκοπό τον εμπλουτισμό και την αποκατάσταση των υπόγειων υδροφορέων, την αύξηση της προσόδου των αγροτών με την μείωση του κόστους και της αύξησης της παραγωγής και συνεπακόλουθα την βελτίωση του επιπέδου ζωής των αγροτών και την συγκράτηση της φυγής των νέων (περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική διάσταση).

III. Ανάπτυξη Τουρισμού

Ο τουρισμός υφίσταται, ίσως εντονότερα από κάθε άλλο κλάδο, τις δυσμενείς επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης²⁰. Το βασικό αδιαφοροποίητο και μονοθεματικό μοντέλο ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού δοκιμάζεται σε όλους τους προορισμούς στον κόσμο και απαιτεί συνολικό επανασχεδιασμό.

²⁰ «Περιφερειακή Πολιτική της Ελλάδας μετά το 2020», Χωρικές Μελέτες του ΟΟΣΑ, Οκτώβριος 2020 (<https://www.espa.gr/el/Pages/NewsFS.aspx?item=1255>)

Η θέση του τουρισμού στο παραγωγικό σύστημα της Π-ΑΜΘ, χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό απασχόλησης. Περί το 20% περίπου των εργαζομένων της Π-ΑΜΘ απασχολείται στον κλάδο του τουρισμού (καταλύματα, εστίαση, μεταφορές κ.α.), αλλά με χαμηλή συμβολή στο ΑΕΠ, περίπου 5%, ενώ στις τουριστικά ανεπτυγμένες περιφέρειες το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 60%, 49% και 48% για το Νότιο Αιγαίο, τα Ιόνια Νησιά και την Κρήτη αντίστοιχα.

Επίσης, στην Π-ΑΜΘ αναπτύσσεται λιγότερο από 3% των κλινών της χώρας, κατατάσσοντάς την στις τελευταίες θέσεις, χωρίς μάλιστα να είναι ομοιόμορφα κατανεμημένο. Καταγράφεται υπερ-συγκέντρωση κλινών ποσοστού 64% στην ΠΕ Καβάλας (50% αφορά στο νησί της Θάσου) ενώ ακολουθεί με ποσοστό περί το 17% η ΠΕ Έβρου. Οι τουριστικές αφίξεις στην Π-ΑΜΘ αναλογούν σε ποσοστό περί το 5% των συνολικών αφίξεων της χώρας. Η πληρότητα των κλινών στα ξενοδοχειακά καταλύματα στην Π-ΑΜΘ διαμορφώνεται κάτω του 30% όταν το αντίστοιχο ποσοστό στις τουριστικά ανεπτυγμένες περιφέρειες είναι υπέρ-διπλάσιο. Για το χαμηλό αυτό ποσοστό σε μεγάλο βαθμό ευθύνονται και τα ξενοδοχειακά καταλύματα της Θράκης.

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι, ενώ για την Ανατολική Μακεδονία **ο Τουρισμός** αποτελεί σημαντικό οικονομικό πυλώνα, **στην Θράκη διατηρεί υψηλά περιθώρια βελτίωσης.**

Ειδικότερα, στην Π-ΑΜΘ η ανάπτυξη του τουρισμού, όπως ορθά διατυπώνεται στο αναθεωρημένο Χωροταξικό Πλαίσιο, θα πρέπει να γίνει με στροφή στον ποιοτικό και θεματικά διαφοροποιημένο τουρισμό, εκμεταλλευόμενος τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε χωρικής ενότητας^{21,22}.

Η Φυσική και Πολιτιστική Κληρονομιά της Θράκης, ενδείκνυται για την προώθηση ειδικών μορφών ήπιου και εναλλακτικού τουρισμού και την αναθέρμανση του εσωτερικού και κοινωνικού τουρισμού που πρέπει να αποτελέσουν τους βασικούς στόχους ανάπτυξης του τουριστικού τομέα της περιοχής.

Η Θράκη με στοχευμένες δράσεις που αξιοποιούν τα μοναδικά χαρακτηριστικά της, μπορεί να αποτελέσει εστία φιλοξενίας Αγροτουρισμού, Οικοτουρισμού, Ιαματικού Τουρισμού, Τουρισμού Τρίτης Ηλικίας, Αθλητικού, Συνεδριακού και Θρησκευτικού.

Εμβληματικές Δράσεις:

13. Ολοκλήρωση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό.
14. Ολοκλήρωση των μελετών διαχείρισης των περιοχών φυσικής προστασίας, όπως το εκτενές στην περιοχή δίκτυο NATURA και οι υγρότοποι της Σύμβασης Ραμσάρ της περιοχής, με στρατηγική χωροθέτηση τουριστικά σχετικών χρήσεων προς αξιοποίηση και ανάδειξή τους.
15. Διαμόρφωση σημαντικά υψηλότερου ποσοστού επιδότησης των τουριστικών επενδύσεων στη Θράκη, σε σχέση με τις τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας,

²¹ «Στρατηγικό & Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Α.Μ.Θ.», ETAM Ανώνυμη Εταιρία Συμβουλευτικών & Μελετητικών Υπηρεσιών, Νοέμβριος 2015.

²² «Οργάνωση της συμμετοχής της τοπικής οικονομίας της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης στην Πολιτιστικής-Τουριστική Διαδρομή της Εγνατίας Οδού», ΔΙΑΖΩΜΑ, Ιούνιος 2019

κατά τους επόμενους Αναπτυξιακούς νόμους. Στους προηγούμενους Αναπτυξιακούς, η ποσοστιαία διαφορά της επιδότησης, συγκριτικά με λοιπές, τουριστικά “ευνοημένες” ηπειρωτικές ή νησιωτικές περιοχές της χώρας, είναι άκρως αποθαρρυντική για την προσέλκυση επενδύσεων στη Θράκη, εξαλείφοντας ουσιαστικά κάθε περιθώριο τόνωσης του Τουρισμού στις παραμεθόριες περιοχές της χώρας.

16. Διαμόρφωση ειδικού νομοθετικού πλαισίου αδειοδοτήσεων τουριστικών επενδύσεων στην Π-ΑΜΘ, όπως η αναθεώρηση των όρων της σημειακής χωροθέτησης τουριστικών καταλυμάτων σε εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές (Άρθρο 14, Ενότητα Ε, παρ. 7, Αναθεωρημένου Χωροταξικού Πλαισίου) ειδικά σε ότι αφορά στις ελάχιστες επιφάνειες γηπέδου (20, 10 και 15 στρέμματα).
17. Αναγνώριση της Εγνατίας Οδού ως Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Διαδρομή (European Cultural Route) του Συμβουλίου της Ευρώπης.
18. Κατασκευή δικτύου τουριστικών καταφυγίων “αγκυροβολίων” με στόχο την δημιουργία ομάδας Θρακικού Πελάγους “Αλεξανδρούπολη – Μάκρη – Μαρώνεια – Ίμερος – Φανάρι – Λάγος – Αβδηρα – Κεραμωτή – Θάσος – Σαμοθράκη”.

IV. Ανάπτυξη πολύτροπων μεταφορών

Συγκριτικό πλεονέκτημα της Π-ΑΜΘ αποτελεί η γεωγραφική θέση διότι είναι περιοχή σύνδεσης των διευρωπαϊκών δικτύων με το θαλάσσιο μέτωπο της Μεσογείου. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται λόγω των νέων εμπορικών διαδρομών προς την Ε.Ε. (διεύρυνση δυναμικότητας Σουέζ) και των σχεδιασμών εναλλακτικών διαδρομών σύνδεσης Μεσογείου–Μαύρης θάλασσας. Το πλεονέκτημα αναδεικνύεται με την:

- ❖ Ολοκλήρωση των Καθέτων Αξόνων
- ❖ Ολοκλήρωση των Κόμβων Πολυτροπικής Μεταφοράς στα σημεία σύνδεσης (λιμένες).

Οι καθυστερήσεις που παρατηρούνται στην ανάπτυξη των οδικών κάθετων αξόνων της Εγνατίας Οδού και κυρίως στα απαιτούμενα έργα μετεξέλιξης των λιμένων σε πολυτροπικούς κόμβους, πρέπει να αντιμετωπισθούν με στοχευμένες δράσεις για την αντιστροφή της κατάστασης που πέραν των περιφερειακών έχει κυρίως εθνικά χαρακτηριστικά.

Προτείνονται οι κάτωθι εμβληματικές δράσεις, όπως έχουν ιεραρχηθεί και στο αναθεωρημένο Χωροταξικό Σχέδιο. Το ΤΕΕ Θράκης επισημαίνει με έντονη γραφή τις πρώτες προτεραιότητες.

Εμβληματικές Δράσεις:

19. Η ολοκλήρωση των Κάθετων Αξόνων της Εγνατίας Οδού στα τμήματα:
 - **Λιμάνι Αλεξανδρούπολης - Ορμένιο**
 - Καβάλα – Δράμα – Σέρρες (Ε61)
 - Ξάνθη – Ελληνοβουλγαρικά Σύνορα
20. Η ανάδειξη του ουσιαστικού ρόλου των βασικών εμπορευματικών λιμένων Αλεξανδρούπολης και Καβάλας με την βελτίωση των λιμενικών υποδομών και την

ολοκλήρωση του πολυτροπικού χαρακτήρα και της συμπληρωματικότητας που πρέπει να έχουν. Είναι σημαντικός στόχος να αναδειχθούν σε εναλλακτική διαδρομή σύνδεσης της Μεσογείου – Μαύρης Θάλασσας με παράκαμψη των στενών του Βοσπόρου. Δράσεις που υλοποιούν την παραπάνω στοχοθεσία είναι:

- **Βελτίωση της οδικής σύνδεσης της Εγνατίας με τον λιμένα Αλεξανδρούπολης.**
 - Βελτίωση της σιδηροδρομικής σύνδεσης του λιμένα Αλεξανδρούπολης προς την βόρεια έξοδο.
 - Δημιουργία χώρου εναπόθεσης στο λιμένα Αλεξανδρούπολης (κόμβος logistics) και υποδομής διαχείρισης.
 - **Σιδηροδρομική σύνδεση λιμένα Καβάλας με το δίκτυο στους Τοξότες Ξάνθης.**
21. Έργα βελτίωσης – αναβάθμισης του σιδηροδρομικού δικτύου τα οποία κατά ένα παράδοξο και ανεξήγητο λόγο έχουν τεθεί εκτός εθνικών προτεραιοτήτων.
- **Αναβάθμιση και ηλεκτροκίνηση γραμμής Αλεξανδρούπολη-Ορμένιο.** Σύνδεση γραμμής με αεροδρόμιο Δημόκριτος της Αλεξανδρούπολης.
 - Τοπικές συνδέσεις του δικτύου με νέα τμήματα για την ΒΙΠΕ – ΒΙΟΠΑ
22. Αναβάθμιση και δημιουργία μεθοριακών συνδέσεων τόσο στο βόρειο όσο και στο ανατολικό μέτωπο της χώρας.
- **Οδική γέφυρα και μεθοριακός σταθμός Κήπων.**
 - Μεθοριακός σταθμός Νυμφαίας , Κυπρίνου, Εξοχής.
23. Δημιουργία υποδομών εμπορικών αερομεταφορών κυρίως για ευαίσθητα προϊόντα.
- **Πρόβλεψη απαίτησης εμπορευματικών υποδομών για το αεροδρόμιο Αλεξανδρούπολης.**
 - Διαπραγμάτευση απαίτησης για το αεροδρόμιο Καβάλας.
24. Παρεμβάσεις για την παράκαμψη των αστικών κέντρων κατά την διακίνηση εμπορευματικών φορτίων
- Ανατολική περιφερειακή οδός Αλεξανδρούπολης
 - **Ανατολική παράκαμψη Ξάνθης**
25. Ενίσχυση της προσπελασιμότητας σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο με προτεραιότητα στις διασυνοριακές και απομονωμένες περιοχές.
- Επαρχιακό δίκτυο βορείου Έβρου
 - Επαρχιακό δίκτυο ορεινής περιοχής ΠΕ Ξάνθης – Ροδόπης.

V. Αξιοποίηση ενέργειας

Η Π.Α.Μ.Θ. είναι η μοναδική Περιφέρεια της Ελλάδας που διαθέτει όλες τις μορφές πρωτογενούς παραγωγής ενέργειας (στερεά, υγρά και αέρια καύσιμα), καθώς και όλες τις μορφές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (υδροηλεκτρική, αιολική, ηλιακή, γεωθερμική).

Αξίζει να τονιστεί ότι τα υδροηλεκτρικά έργα είναι χρήσιμα τόσο για παραγωγή όσο και για αποθήκευση ενέργειας, καθώς τα συστήματα αντλησιοταμίευσης αποτελούν ίσως την πιο ώριμη τεχνολογία αποθήκευσης ενέργειας. Βασικά πλεονεκτήματα που παρουσιάζουν τα

υδροηλεκτρικά έργα είναι: α) η γρήγορη παραλαβή και απόρριψη φορτίου, και κάλυψη των αιχμών της ζήτησης, β) χαμηλό κόστος λειτουργίας και συντήρησης, δίχως την υποβάθμιση του φυσικού πόρου, γ) μηδενικές εκπομπές ρύπων, δ) η χρήση νερού για άρδευση, ύδρευση και ε) η παραγωγή ενέργειας δίχως διακυμάνσεις.

Επενδύοντας σε υδροηλεκτρικά έργα, βελτιώνεται η ενεργειακή αυτονομία της τοπικής κοινωνίας καθώς και της χώρας αφού χρησιμοποιείται, χωρίς να καταναλώνεται, μια εγχώρια, ανανεώσιμη και σχετικά φθηνή πηγή ενέργειας, το νερό. Η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης είναι εφικτή, με σύμπραξη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (θεσμικό πλαίσιο υφίσταται).

Παράλληλα η Θράκη αποτελεί μία από τις περιοχές της Ελλάδας με έντονη παρουσία γεωθερμικών πεδίων χαμηλής ενθαλπίας (θερμοκρασία ρευστού >90oC) και η αξιοποίηση τους θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα τόσο για την τοπική αυτοδιοίκηση όσο και για την κυβέρνηση. Αξιοποίηση προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης εφαρμογών στον αγροτικό τομέα (θερμοκηπιακές εγκαταστάσεις, αγροτικές εφαρμογές) όπως τονίστηκε και προηγουμένως, καθώς επίσης και προς την κατεύθυνση των αστικών τηλεθερμάνσεων όπου αυτό είναι εφικτό. Η πρόσφατη αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης εφαρμογών όπως ο ιαματικός τουρισμός σε συνδυασμό με την ενεργειακή αξιοποίηση της γεωθερμίας

Επίσης υπάρχουν ή σχεδιάζονται εγκαταστάσεις που κατά την λειτουργία τους παράγουν μεγάλες ποσότητες απορριπτόμενης θερμότητας.

Η βιοαιθανόλη και τα προηγμένα βιοκαύσιμα είναι μια καινοτόμα προσπάθεια. Στην Ελλάδα έχει θεσμοθετηθεί η υποχρέωση ανάμιξης της βενζίνης με βιοαιθανόλη ή βιοαιθέρες από το έτος 2019. Από τον Ιανουάριο του 2019 η βενζίνη που διακινείται στην Ελλάδα περιέχει τουλάχιστον 1% βιοαιθανόλη, ενώ το 2020 το ποσοστό έχει προσαρμοστεί στο 3,3% και ενδέχεται να υπάρξει εκ νέου αύξηση. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), όσον αφορά τη διείσδυση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στον τομέα των μεταφορών κατά την περίοδο 2020 – 2030, προβλέπεται σημαντική αύξηση της συνεισφοράς των βιοκαυσίμων με ιδιαίτερα αυξανόμενο το μερίδιο των προηγμένων βιοκαυσίμων κατά το τελευταίο διάστημα της περιόδου αυτής ενώ παράλληλα τίθεται στόχος και για «προηγμένα» βιοκαύσιμα. Για τη παραγωγή εν γένει των εναλλακτικών καυσίμων απαιτούνται ενεργειακές καλλιέργειες όπως π.χ. το βαμβάκι, ο ηλιάνθος, η ελαιοκράμβη, το καλαμπόκι, το σιτάρι, τα τεύτλα, κ.α.. Οι ενεργειακές καλλιέργειες μπορούν να τονώσουν αισθητά το πρωτογενή τομέα μέσω της συμβολαιακής γεωργίας.

Σχετικά με την ανάπτυξη δικτύων του ΔΕΔΔΗΕ, είναι γνωστό πως ενώ το δυναμικό ανανεώσιμης ενέργειας στην περιοχή της Θράκης είναι μεγάλο, υπάρχει πρόβλημα στην απορρόφηση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από το δίκτυο του ΔΕΔΔΗΕ, φρενάροντας έτσι την ανάπτυξη ενός πολλά υποσχόμενου τομέα. Η προοπτική ανάπτυξης δικτύων δίνει τη δυνατότητα κατασκευής και διασύνδεσης περισσότερων μονάδων παραγωγής Η/Ε από ΑΠΕ στο δίκτυο της Θράκης, αυξάνοντας τη διείσδυση των ΑΠΕ και ενισχύοντας την τοπική οικονομία μέσω ανάπτυξης θέσεων εργασίας.

Η κατασκευή του TAP, αλλά και μια σειρά άλλων αγωγών φυσικού αερίου, όπως οι αγωγοί Ελλάδας-Βουλγαρίας (IGB) και Ελλάδας-Ιταλίας (IGI), η πλωτή μονάδα αποθήκευσης και αεριοποίησης υγροποιημένου αερίου στην Αλεξανδρούπολη (FSRU) καθώς και η υπόγεια αποθήκη φυσικού αερίου "Νότιας Καβάλας", αναβαθμίζουν γεωπολιτικά την Π-ΑΜΘ μετατρέποντάς την σε ενεργειακό κόμβο. Ωστόσο, η απλή μεταφορά - διέλευση ενεργειακών πόρων (φυσικού αερίου, πετρελαίου) δεν συνάδει με το χαρακτήρα της ενδογενούς ανάπτυξης που ορίσαμε ότι επιθυμούμε για την Π-ΑΜΘ καθώς δεν παρέχει οφέλη στην τοπική κοινωνία και οικονομία.

Η μετεξέλιξη της Θράκης σε ενεργειακό κόμβο θα πρέπει να συνδεθεί με την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας σε τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με το παρατηρητήριο Ενεργειακής Φτώχειας του ΚΑΠΕ το ποσοστό των νοικοκυριών με ποσοστό δαπανών για θέρμανση <80% σε εθνικό επίπεδο είναι 43,10% ενώ σε επίπεδο της ΠΑΜΘ είναι 51,30%, το μεγαλύτερο μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας. Επίσης το ποσοστό νοικοκυριών με ποσοστό συνολικών ενεργειακών δαπανών >10% του εισοδήματος είναι 56,60% ενώ το αντίστοιχο εθνικό ποσοστό είναι 39,50%.

Προς την κατεύθυνση αυτή, ήτοι της διάχυσης των ωφελειών προς του πολίτες και τις επιχειρήσεις της Π-ΑΜΘ, προτείνονται οι ακόλουθες εμβληματικές δράσεις:

Εμβληματικές Δράσεις:

26. Λαμβάνοντας υπόψη ότι έργα φυσικού αερίου δεν είναι επιλέξιμα στην επόμενη προγραμματική περίοδο (2021-2027) είναι κρίσιμο να εξασφαλιστεί η χρηματοδότηση (προτείνεται από το Ταμείο Ανάκαμψης) των επεκτάσεων του δικτύου φυσικού αερίου και σε άλλες πόλεις της Π-ΑΜΘ αλλά και της κατασκευής αγωγού μέσης πίεσης από τους Κήπους έως την Ορεστιάδα. Με τη λύση αυτή καλύπτονται και άλλες παρέμβριες περιοχές (Σουφλί, Διδυμότειχο) ενώ παρέχεται παράλληλα φυσικό αέριο και σε ένα σύνολο σημαντικών ακριτικών μεγάλων βιομηχανιών που βρίσκονται εγκατεστημένες στην περιοχή, η στήριξη των οποίων κρίνεται αναγκαία για οικονομικούς, κοινωνικούς και εθνικούς λόγους.
27. Ο μετασχηματισμός των ανενεργών εργοστασίων Ζάχαρης της ΕΒΖ στην Ξάνθη και στην Ορεστιάδα, σε εργοστάσια παραγωγής βιοαιθανόλης και «προηγμένων» βιοκαυσίμων.
28. Η κατασκευή υδροηλεκτρικών σταθμών σε κατάλληλους χώρους, όπως πχ. στο Θεραπειό (Ορεστιάδας) καθώς και μετά την επισκευή της διαρροής της λεκάνης του υδροηλεκτρικού φράγματος Καλύβας-Κομάρων, τη χρησιμοποίηση του σαν σύστημα αντλησιοταμίευσης.
29. Άμεση ενεργοποίηση του λατομείου στο Κουφόβουνο του Β. Έβρου, ο οποίος ως γνωστό δεν έχει αδειοδοτημένο λατομείο αδρανών υλικών και έτσι το ακριβό κόστος μεταφοράς των αδρανών υλικών εκτινάσσει το κόστος των Δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων. Ομοίως η Ελληνική κυβέρνηση θα μπορούσε να επιδοτήσει την εγκατάσταση μικρών τοπικών λατομείων (πλήρως εναρμονισμένα με το περιβαλλοντικό νομοθετικό πλαίσιο), όπως παραδείγματος χάριν στη Σαμοθράκη, η

οποία σήμερα δεν έχει αδειοδοτημένο λατομείο. Μία τέτοια πρωτοβουλία έχει πολλαπλασιαστικά μακροπρόθεσμα οφέλη για την ανάπτυξη ειδικών περιοχών.

30. Την εξέταση της δυνατότητας, για την περιοχή, υποχρεωτικής αποδοχής της διασύνδεσης ιδιωτικών μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ σε νέους ιδιωτικούς υποσταθμούς 400V/20kV.
31. Ειδικά για την περιοχή, για όλα τα έργα Α.Π.Ε. (Φωτοβολταϊκά, Αιολικά) η τιμή της kWh να είναι 20% προσαυξημένη έναντι της υπόλοιπης επικράτειας ή με μικρότερο συντελεστή φορολόγησης.
32. Επιδότηση για την αξιοποίηση των γεωθερμικών πεδίων χαμηλής ενθαλπίας.
33. Επιδότηση δικτύων τηλεθέρμανσης με χρήση γεωθερμίας κυρίως σε περιοχές όπου δεν προβλέπεται να περάσουν δίκτυα φυσικού αερίου.
34. Αξιοποίηση της απορριπτόμενης θερμότητας από το σταθμό συμπίεσης Φυσικού Αερίου (TAP) και την εκμετάλλευσή του για βιομηχανικές εγκαταστάσεις, θερμοκηπιακές εγκαταστάσεις, αγροτικές εφαρμογές και αστικές χρήσεις στην ευρύτερη περιοχή της Δ.Ε. Φερών. Καθώς επίσης και οικονομοτεχνική ανάλυση πιθανής αξιοποίησης της απορριπτόμενης θερμότητας από υφιστάμενες ή σχεδιαζόμενες εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής από ΦΑ (ΒΙΠΕ Κομοτηνής, ΒΙΠΕ Αλεξανδρούπολης κτλ)
35. Στα πλαίσια αντιμετώπισης της ενεργειακής φτώχειας η υλοποίηση των προγραμμάτων «Εξοικονόμηση Κατ' Οίκον» και «Εξοικονομώ-Αυτονομώ» συμβάλλουν μερικώς προς την καταπολέμηση της και γι' αυτό προτείνεται η διατήρηση τους και μάλιστα με αυξημένα κίνητρα. Παράλληλα προτείνεται η επιδότηση σύνδεσης φυσικού Αερίου με πρόγραμμα τύπου Εξοικονομώ. Η υλοποίηση του ειδικού προγράμματος αντιμετώπισης της ενεργειακής φτώχειας για τη Θράκη μπορεί να αποτελέσει πιλοτική εφαρμογή της νέας υπό εκπόνηση εθνικής πολιτικής (Σχέδιο Δράσης Αντιμετώπισης της Ενεργειακής Πενίας). Οι τοπικές αρχές θα μπορούσαν να λάβουν πρωτοβουλία για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών μέσω τεχνικής βοήθειας του ΤΕΕ Θράκης.

VI. Έρευνα – Καινοτομία

Ένας τομέας με οριζόντια αλλά και "αυτογενή" συνεισφορά είναι η έρευνα και η τεχνολογική ανάπτυξη που μπορεί να τροφοδοτεί με νέες γνώσεις και δεξιότητες όλους τους αναφερόμενους τομείς, ώστε να αυξάνουν συνεχώς την ανταγωνιστικότητά τους παγκοσμίως, αλλά και να παράγουν νέες απ' ευθείας εκμεταλλεύσιμες γνώσεις με παγκόσμια εμπορική αξία (π.χ. νέα υλικά με πολλαπλές εφαρμογές σε διάφορους παραδοσιακούς ή νέους παραγωγικούς κλάδους).

Προτεραιότητα η υποστήριξη της Έρευνας και της Καινοτομίας για την ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας (εφαρμοσμένη έρευνα) στον αγροδιατροφικό τομέα, στην ενέργεια, στο περιβάλλον και στον τουρισμό. Εξειδίκευση σε δράσεις που αφορούν στην προώθηση της δικτύωσης συστάδων καινοτομίας / γνώσης, στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στο χώρο της έρευνας, στην ενίσχυση της απασχόλησης ερευνητών στις επιχειρήσεις, στην ενίσχυση

υποδομών έρευνας και καινοτομίας με παράλληλη αξιοποίηση της χρήσης των ερευνητικών υποδομών από ιδιωτικούς φορείς και επιχειρήσεις.

Στόχος η καλλιέργεια ενός οράματος παραγωγής καινοτόμων ιδεών με στόχο την εφαρμογή τους και την ένταξη στην οικονομική αλυσίδα, βελτιώνοντας την θέση της κοινωνίας και του ατόμου.

Εμβληματικές Δράσεις:

36. Ίδρυση ερευνητικού κέντρου εθνικού επιπέδου επί του Αγροδιατροφικού τομέα στον βόρειο Έβρο.
37. Στο άμεσο μέλλον σύμφωνα και με τις οδηγίες της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, το **υδρογόνο** θα χρησιμοποιηθεί ως πρώτη ύλη, ως καύσιμο ή ως φορέας ενέργειας και ως μέσο αποθήκευσης ενέργειας· έχοντας πολλές δυνητικές εφαρμογές στους τομείς της βιομηχανίας, των μεταφορών, της ενέργειας και των κτιρίων. Η ελληνική κυβέρνηση χρησιμοποιώντας και τα ευρωπαϊκά εργαλεία που διατίθενται για τη στήριξη της πράσινης μετάβασης (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ταμείο Συνοχής, πρωτοβουλία REACT-EU, Ταμείο Καινοτομίας του ΣΕΔΕ, InvestEU, Πράσινο Ταμείο κτλ.) προτείνεται να ορίσει το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης σαν εθνικό κέντρο οργάνωσης και διεξαγωγής της έρευνας για το Υδρογόνο, εξασφαλίζοντας εργαστηριακό εξοπλισμό για την παραγωγή υδρογόνου από ΑΠΕ, εξοπλισμό «βιομηχανικής κλίμακας» για την παραγωγή υδρογόνου από ηλιακή ή αιολική ενέργεια, εξοπλισμό για την αποθήκευση - μεταφορά και καθαρή χρήση του υδρογόνου (κυψέλες καυσίμου), εξοπλισμό ανάπτυξης τεχνολογίας, λογισμικού και εξοπλισμού ή τμημάτων εξοπλισμού για την παραγωγή και χρήση υδρογόνου σε ενεργειακές εφαρμογές, στις μεταφορές, τη βιομηχανία ή στα κτίρια.
38. Δημιουργία ψηφιακού χάρτη. Με γνώμονα ότι η χωρική πληροφορία στη χώρα είναι κατακερματισμένη, τα δεδομένα του κράτους πρέπει να είναι ελεύθερα διαθέσιμα, ότι υπάρχει μεγάλη εσωστρέφεια από τους οργανισμούς για την διάθεσή της, το Περιφερειακό Τμήμα Θράκης του ΤΕΕ έχει συγκροτήσει ομάδα εργασία για τη δημιουργία μιας τράπεζας χωρικών δεδομένων στα όρια της δικαιοδοσίας του. Σκοπός και στόχος της ομάδας εργασίας η δυνατότητα άμεσης χορήγησης πληροφοριών και ενημέρωσης του κάθε πολίτη για οποιοδήποτε γεωτεμάχιο τον ενδιαφέρει. Έτσι θα καταφέρουμε να εκμεταλλευτούμε τα πλεονεκτήματα πετυχαίνοντας ορθή αξιοποίηση των πόρων, να δώσουμε το χώρο στους νέους ανθρώπους, με τον πλούτο γνώσεων που διαθέτουν, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους σε ένα εξαιρετικά αναπτυσσόμενο διεθνώς τομέα της επιστήμης αναδεικνύοντας τη διαφάνεια στις πράξεις της διοίκησης.
39. Δημιουργία Ηλεκτρονικού Μητρώου Έργων Υποδομής και Δημοσίων Κτιρίων. Κανείς δε γνωρίζει πέρα από την ημερομηνία κατασκευής κτιρίου δημόσιου έργου, τίποτε άλλο. Ούτε αν ελέγχθηκε. Ούτε εάν συντηρήθηκε. Ούτε ποιος φέρει την ευθύνη. Κανένας συντονισμένος προγραμματισμός. Ήρθε πλέον η ώρα οι φορείς στους οποίους ανήκουν τα διάφορα δημόσια κτίρια ή τα έργα υποδομής να προγραμματίσουν ενέργειες για την ασφάλεια των πολιτών τους ώστε να διασφαλιστεί τουλάχιστο η

καταγραφή της σημερινής κατάστασης, ο προγραμματισμός των αναγκαίων έργων συντήρησης και βέβαια το καθεστώς κυριότητας και αρμοδιότητας κάθε φορέα. Προτείνεται η ανάθεση της παραπάνω ενέργειας στο ΤΕΕ Θράκης.

VII. Ενίσχυση του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (ΔΠΘ)

Η ίδρυση και λειτουργία του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (ΔΠΘ) χαρακτηρίζεται δίκαια ως η σημαντικότερη επένδυση που έγινε μέχρι σήμερα από την ελληνική πολιτεία στη Θράκη ^{23,24} καθώς συμβάλλει καθοριστικά στην οικονομική ανάπτυξη, στην ενίσχυση της εθνικής και πολιτιστικής φυσιογνωμίας αλλά και στην αναβάθμιση του βιοτικού και κοινωνικού επιπέδου των κατοίκων συνολικότερα της Π-ΑΜΘ.

Από την ίδρυσή του, το 1973 με την εισαγωγή φοιτητών στα Τμήματα των Πολιτικών Μηχανικών στην Ξάνθη και της Νομικής στην Κομοτηνή, μέχρι και σήμερα που αναπτύσσεται γεωγραφικά σε όλη τη Θράκη, με 8 Σχολές, 18 Τμήματα, και πλειάδα Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών, με φοιτητικό πληθυσμό περίπου 29.000 (προπτυχιακοί φοιτητές, μεταπτυχιακοί φοιτητές και υποψήφιοι διδάκτορες) και με ερευνητικό και διδακτικό προσωπικό που ξεπερνά τα 700 άτομα ²⁵ συνεχίζει να αποτελεί βασικό πυλώνα ανάπτυξης της Π-ΑΜΘ.

Η διάρθρωση των Προγραμμάτων Σπουδών που παρέχει, καλύπτει την πλειονότητα των σύγχρονων επιστημονικών πεδίων με την Σχολή Επιστημών Γεωπονίας και Δασολογίας στην Ορεστιάδα, τις Σχολές Επιστημών Υγείας και Επιστημών Αγωγής στην Αλεξανδρούπολη, τις Σχολές Νομικής, Κλασικών & Ανθρωπιστικών Επιστημών, Κοινωνικών Πολιτικών & Οικονομικών Επιστημών και Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού στην Κομοτηνή, και την Πολυτεχνική Σχολή στην Ξάνθη. Μέσα σε ένα έντονα μεταβαλλόμενο περιβάλλον, το Δ.Π.Θ. επικαιροποιεί την ερευνητική στρατηγική του με βάση την καινοτομία, την επιχειρηματικότητα, την τεχνολογία, τη νέα ψηφιακή εποχή, την ανάπτυξη μεγάλης κλίμακας καθώς και την προσέλκυση χρηματοδότησης από φορείς τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού.

Το ΤΕΕ-Θράκης θεωρεί ότι το σύνολο των αναγκών του ΔΠΘ θα πρέπει να ικανοποιείται κατά προτεραιότητα και προτείνει τις ακόλουθες εμβληματικές δράσεις:

Εμβληματικές Δράσεις:

40. Ενίσχυση όλων των υφιστάμενων τμημάτων του ΔΠΘ με προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή.
41. Ενίσχυση της έρευνας ως βασικού ρόλου του ΔΠΘ και μέσο σύνδεσης του με την τοπική κοινωνία και παραγωγή.
42. Επέκταση και διεύρυνση σε όλα τα νέα τμήματα σύμφωνα με την πρόσφατη (Οκτώβριος 2020) απόφαση της Συγκλήτου του Ιδρύματος, ειδικά όμως το ΤΕΕ-Θράκης

²³ «Η Ανάπτυξη της Θράκης – Προκλήσεις και Προοπτικές», Ακαδημία Αθηνών, Δημοσιεύματα του Κέντρου Ερεύνες της Ελληνικής Κοινωνίας, Τόμος 6, Αθήνα 1995

²⁴ «Θράκη: Το επόμενο βήμα...», Ευριπίδης Στυλιανίδης, Εκδόσεις ΜΙΝΩΑΣ, Μάρτιος 2016

²⁵ Πηγή: <http://duth.gr/Πανεπιστήμιο/Το-Ίδρυμά-μας>

ιεραρχεί τα τμήματα που ενισχύουν το παραγωγικό (υφιστάμενο και αναδυόμενο) πρότυπο της Π-ΑΜΘ ως ακολούθως:

- Σχολή Επιστημών Γεωπονίας και Δασολογίας: Τμήμα Επιστήμης Τροφίμων και Ποτών (Ορεστιάδα)
- Τμήμα Διαιτολογίας και Διατροφής (Διδυμότειχο)
- Σχολή Επιστημών Αγωγής: Τμήμα Ψυχολογίας (Διδυμότειχο)
- Τμήμα Νοσηλευτικής (Αλεξανδρούπολη)
- Τμήμα Κτηνιατρικής (Αλεξανδρούπολη)
- Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού: Τμήμα Εργοθεραπείας (Κομοτηνή)
- Τμήμα Αγρονόμων Τοπογράφων Μηχανικών και Μηχανικών Γεωπληροφορικής (Ξάνθη)

VIII. Πολιτιστική Κληρονομιά

Το ενδιαφέρον και η ευαισθησία για την προστασία της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς μέχρι πρόσφατα περιοριζόνταν και εξαντλούνταν στα μνημεία της αρχαίας και της βυζαντινής περιόδου. Παράλληλα οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικράτησαν στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του '50 οδήγησαν την Πολιτεία σε ένα νέο μοντέλο αστικής ανάπτυξης που στηρίχθηκε στην μέθοδο της αντιπαροχής. Συνέπεια των αναγκών αυτών και της λογικής που επικράτησε, υπήρξε η μαζική κατεδάφιση κτιρίων των νεότερων χρόνων εξαιρετικού αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος. Αν εξαιρεθεί το μοναδικό παράδειγμα της παλιάς πόλης της Ξάνθης, ελάχιστα παλιά κτίρια αρχιτεκτονικού ή ιστορικού ενδιαφέροντος εξακολουθούν να διατηρούνται στις άλλες μεγάλες πόλεις της Θράκης.

Δεν συνέβη το ίδιο, με λιθόκτιστα χωριά της ορεινής Ροδόπης, τα οποία παρέμειναν εκτός των παραπάνω εξελίξεων και παραδοσιακούς οικισμούς της περιοχής. Η πλήρης όμως απουσία θεσμικών μέτρων επιφέρει την ταχύτατη αλλοίωση και των οικισμών αυτών, η διάσωση των οποίων εξακολουθεί να είναι και σήμερα δυνατή με την εφαρμογή κατάλληλων πολιτικών, ούτως ώστε να αποτελέσουν άμεσα πόλους εναλλακτικής αγροτουριστικής ανάπτυξης.

Το χρέος του Τεχνικού Επιμελητηρίου ως θεματοφύλακα της Αρχιτεκτονικής Πολιτιστικής Κληρονομιάς του τόπου, είναι η άμεση ανάληψη σωστικών πρωτοβουλιών για τη διάσωση της ιστορικής μας ταυτότητας και την ανάδειξη όλων των ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής και ιστορικής σημασίας κτισμάτων και μνημείων.

Εμβληματικές Δράσεις:

43. Ανάδειξη της Παναγίας Κοσμοσώτειρας στις Φέρες του Έβρου σαν μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO. Το συγκεκριμένο κτίσμα αποτελεί σημαντικό δείγμα αρχιτεκτονικής της Βυζαντινής περιόδου (1152 μ.Χ.) και ως επίσημη έδρα του Παγκοσμίου Σωματείου Θρακών, ο χώρος συνάντησης των απανταχού Θρακιωτών παγκοσμίως.
44. Ανάδειξη της μοναστικής πολιτείας του Παπικίου όρους.

45. Αποκατάσταση και ανάδειξη τεμένους Βαγιαζήτ στο Διδυμότειχο.
46. Αναβάθμιση – Διάσωση παραδοσιακών οικισμών της Θράκης. Προτείνεται η καταγραφή και ανάδειξη τους, αναπαλαίωση και επαναχρησιμοποίηση των κτισμάτων από δημόσιες ή δημοτικές υπηρεσίες, θέσπιση κινήτρων για την επισκευή και ανασύλωση από ιδιώτες των ιδιοκτησιών τους και θέσπιση προστατευτικών όρων δόμησης σε οικισμούς που παρουσιάζουν αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον. Ενδεικτικά αναφέρονται ως χώροι παρέμβασης ο ιστορικός αστικός ιστός της Παλιάς Πόλης της Ξάνθης και ομοίως των παραδοσιακών οικισμών Διδυμοτείχου, Σουφλίου, Μεταξάδων και Μαρώνας.

ΙΧ. Προστασία του περιβάλλοντος

Το φυσικό και δομημένο περιβάλλον αποτελεί το υπόβαθρο στο οποίο αναπτύσσεται το σύνολο των δραστηριοτήτων των κατοίκων και των επιχειρήσεων μιας περιοχής και η προστασία του συνδέεται άμεσα με την ποιότητα ζωής και τη βιώσιμη-αιφόρο ανάπτυξη. Ειδικά για την Π-ΑΜΘ, όπου το φυσικό της περιβάλλον αναγνωρίζεται ως σημαντικός αναπτυξιακός πόρος και συγκριτικό της πλεονέκτημα προτείνονται οι ακόλουθες εμβληματικές δράσεις:

Εμβληματικές Δράσεις:

47. Το ΤΕΕ - Θράκης παραμένει ενάντια στην εξόρυξη χρυσού στην περιοχή με την προτεινόμενη μεθοδολογία και τις ανυπολόγιστες περιβαλλοντικές συνέπειες, υποστηρίζοντας μία ήπια, οικολογική και αιφόρα μορφή ανάπτυξης για την περιοχή.
48. Ολοκλήρωση του Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΠΕΣΔΑ) με ιδιαίτερη βαρύτητα στη διαχείριση των απορριμμάτων, της ανακύκλωσης και της κυκλικής οικονομίας.
49. Σχέδια αντιπλημμυρικής προστασίας των Περιφερειακών Ενοτήτων της Θράκης. Ιδιαίτερα των παρέμβριων οικισμών. Αντιμετώπιση του ζητήματος της διασυνοριακής ρύπανσης των ποταμών Έβρου και Νέστου για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των ευρύτερων περιοχών.
50. Τεχνητός εμπλουτισμός υπόγειων υδροφορέων

Χ. Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής

Βασικός στόχος για την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής είναι η δημιουργία ενός πλέγματος ασφαλείας που να στηρίζει τις ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες αποτελεσματικά και να προάγει την αλληλεγγύη στην κοινωνία έτσι ώστε να εξαλειφθούν ζώνες φτώχειας, ανεργίας, ανέχειας και πείνας διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων.

Εμβληματικές Δράσεις:

51. Εξασφάλιση της συνέχισης λειτουργίας όλων των δομών καταπολέμησης της φτώχειας και υποστήριξης της κοινωνικής συνοχής (π.χ. Κέντρα Κοινότητας, Δομές

Συσσιτίων, Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ), Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης (ΣΥΔ), προγραμμάτων υποστήριξης παιδιών με ειδικές ανάγκες, Κέντρων Δημέρευσης Ημερήσια Φροντίδας (ΚΔΗΦ) και Μονάδων Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΜΦΗ).

52. Μετεγκατάσταση οικισμού Αλαν – Κουγιού της Κομοτηνής.

53. Αναβάθμιση οικισμού Δροσερού στην Ξάνθη με έμφαση στην κατασκευή υποδομών ύδρευσης / αποχέτευσης, εκπαίδευσης.

XI. Διοικητικά – Οργανωτικά - Νομοθετικά

Η Δημόσια Διοίκηση είναι βέβαιο πως επωμίζεται το σημαντικότερο βάρος υλοποίησης της αναπτυξιακής προσπάθειας, χωρίς όμως ο μηχανισμός που διαθέτει να επαρκεί τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Οι περισσότερες υπηρεσίες και κυρίως οι Τεχνικές, παρουσιάζουν ουσιαστικές ελλείψεις σε στελέχωση και εξοπλισμό.

Έχει παρατηρηθεί διαχρονικά μια αδυναμία στην οργάνωση της ελληνικής δημόσιας διοίκησης και στη συνεργασία τόσο μεταξύ κρατικών και αυτοδιοικητικών δομών όσο και μεταξύ δημόσιου τομέα και οικονομικών φορέων. Η αδυναμία αυτή εντοπίζεται σε όλους τους τομείς, με αποτέλεσμα την μειωμένη παραγωγή έργου ιδιαίτερα στις περιφερειακές δομές και τη χαμηλή απορροφητικότητα πόρων από αυτές.

Η απόφαση της πολιτείας, να θεσμοθετήσει την αντιμετώπιση των ανωτέρω στρεβλώσεων δημιουργώντας υβριδικές μορφές διαχείρισης (ν.4674/2020), είναι μεν στο σωστό δρόμο χωρίς όμως να μπορούν από μόνες τους να λύσουν το πρόβλημα. Για να υπάρχει αποτέλεσμα χρειάζεται κοινή προσπάθεια, εργαζόμενων στο δημόσιο τομέα και εξειδικευμένων ιδιωτών συνεργατών τους, ώστε αφενός να αντιμετωπιστούν τα θεμελιώδη προβλήματα που δημιουργούν τις δυσλειτουργίες και αφετέρου να προχωρήσει η υλοποίηση των έργων και η αύξηση των απορροφήσεων.

Η σύζευξη λοιπόν της εμπειρίας με την εξειδικευμένη γνώση είναι η απάντηση στο πρόβλημα.

Μιλώντας για υλοποίηση έργων αναγκαία μια γενική παρατήρηση για το σύστημα παραγωγής Δημοσίων Έργων και Μελετών. Αν αυτό δεν λειτουργεί σωστά τότε αποτελεί ουσιαστικά τροχοπέδη για την ανάπτυξη της χώρας και πολύ περισσότερο των περιφερειακών περιοχών. Η υφιστάμενη κατάσταση επιδεινώθηκε ιδιαίτερα με την οικονομική κρίση που έθιξε μεγάλο μέρος των οικονομικών φορέων, ενώ η εισαγωγή του νέου θεσμικού πλαισίου (ν.4412/2016), που ενώ προσπάθησε και πέτυχε να ενσωματώσει τις κοινοτικές οδηγίες των δημοσίων συμβάσεων, τελικά δεν μπόρεσε να απλοποιήσει τις διαδικασίες ανάθεσης και εκτέλεσης μιας σύμβασης με αποτέλεσμα την αργοπορία και πολλές φορές την ματαίωση της. Συνεπώς η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου παραγωγής δημοσίων συμβάσεων είναι η μοναδική λύση για την εφαρμογή ενός αποτελεσματικού μηχανισμού παραγωγής έργων, υπηρεσιών και προμηθειών.

Η παραπάνω γενική αναφορά γίνεται, διότι η ΔΕΑΘ θα πρέπει να γνωρίζει τα “εφόδια” που διατίθενται για την άσκηση περιφερειακής πολιτικής, τους ανθρώπινους πόρους που θα την

υλοποιήσουν καθώς και την αναγκαιότητα άμεσων παρεμβάσεων για τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την επιτυχία του εγχειρήματος.

Εμβληματικές Δράσεις:

54. Προτείνεται η αναμόρφωση των δομών διοίκησης ως εξής:

- **Δομές σε επίπεδο περιφέρειας, με χαρακτηριστικά project manager, που θα αναλαμβάνει ως Ομάδα Έργου με τα έμπειρα στελέχη του δημόσιου τομέα και τα εξειδικευμένα στελέχη του ιδιωτικού, την ανάθεση και εκτέλεση των μεγάλων project, με αποφασιστική αρμοδιότητα.**

55. Για την διαχείριση του προγράμματος της ΔΕΑΘ προτείνεται:

- **Δημιουργία Επιτελικής Τεχνικής Γραμματείας για την υποστήριξη του έργου της ΔΕΑΘ, με καθαρά τεχνοκρατική συγκρότηση και με αποφασιστικές αρμοδιότητες κατ' εξουσιοδότηση της ΔΕΑΘ.** (Οι ειδικευμένοι Τεχνοκράτες Σύμβουλοι, θα πρέπει να έχουν ιδιαίτερη γνώση της περιοχής και δεν θα πρέπει να επιλεγούν με κριτήρια πολιτικής συνάφειας).

Το ΤΕΕ Θράκης όπως έμπρακτα έχει αποδείξει στο παρελθόν, στα πλαίσια των νομοθετημένων αρμοδιοτήτων του, ως Τεχνικός Σύμβουλος της Πολιτείας, δηλώνει ότι θα αξιοποιήσει το σύνολο του επιστημονικού και τεχνικού δυναμικού που διαθέτει και σύμφωνα με τις δυνατότητές του θα συμβάλει αποφασιστικά, όπου και όποτε του ζητηθεί, για την οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και αναπτυξιακή προσπάθεια της ΔΕΑΘ στην περιοχή, με την ενεργό συμμετοχή του σε κάθε διαδικασία σχεδιασμού, προγραμματισμού και υλοποίησης.

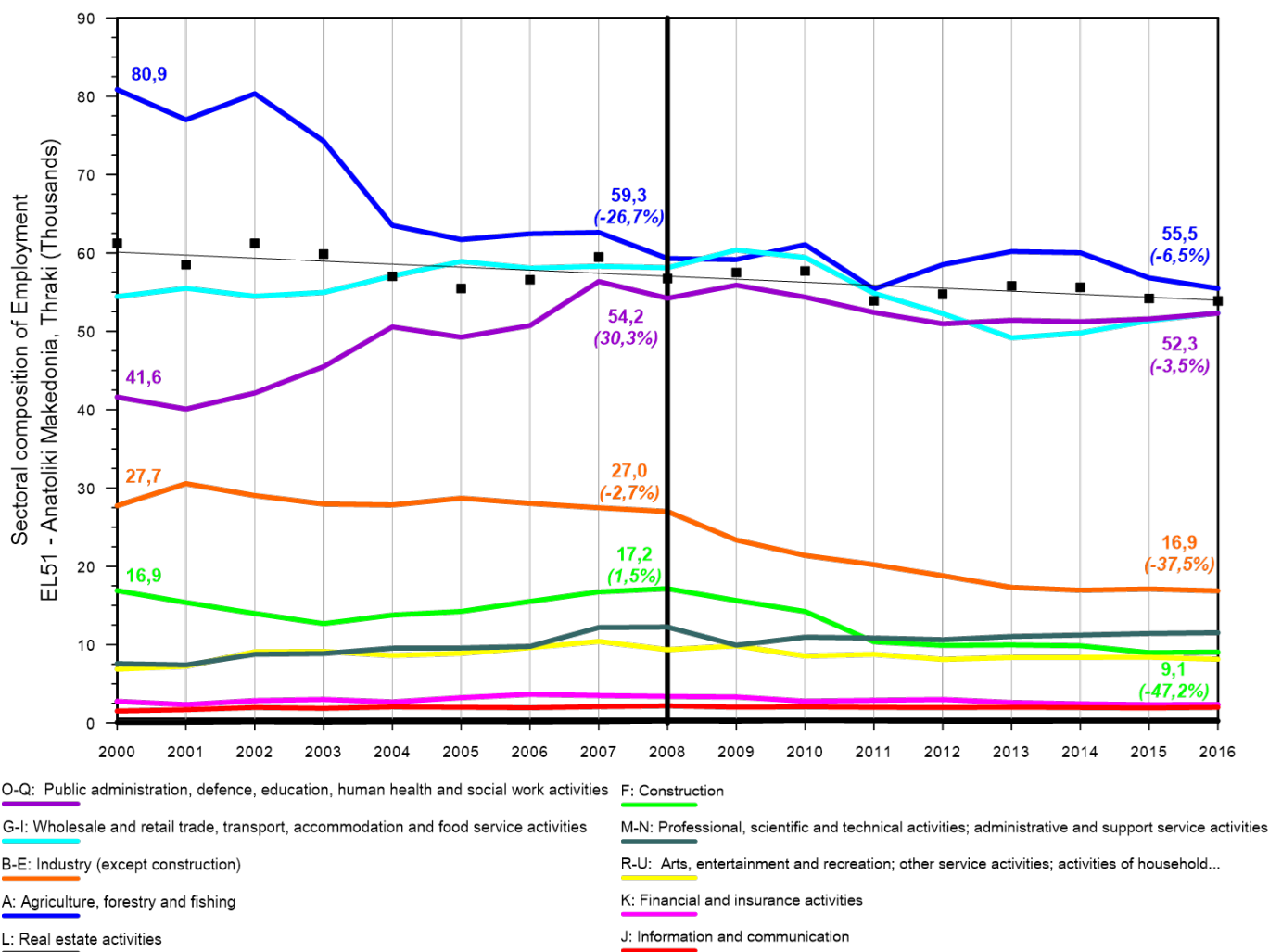
Για τη Διοικούσα Επιτροπή

Ο Πρόεδρος
του ΤΕΕ Θράκης

Δημήτριος Κ. Λουρίκας

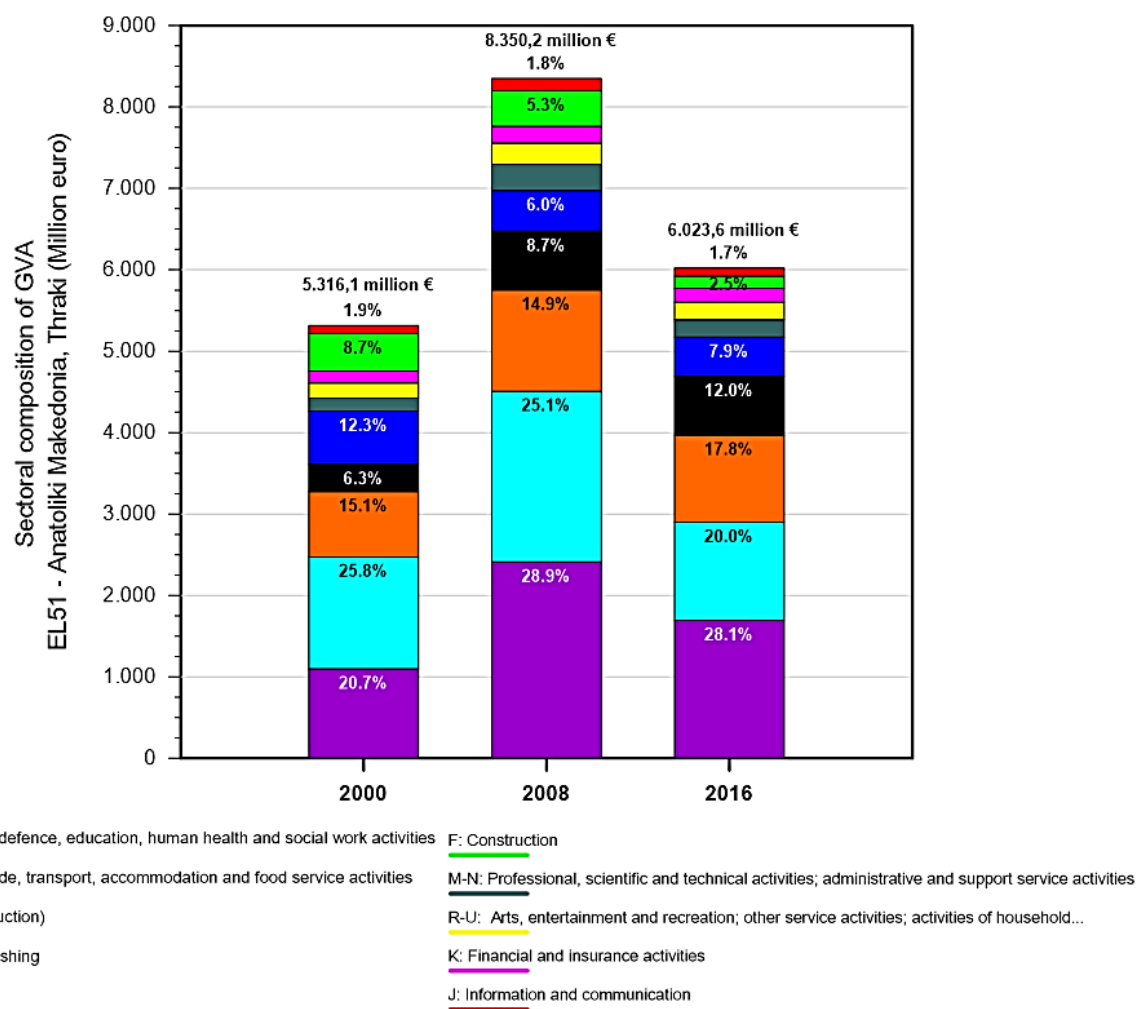
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Υλικό τεκμηρίωσης και υποστήριξης θέσεων

Σχήμα Α-1: Διαχρονική εξέλιξη τομεακής σύνθεσης της απασχόλησης στην Π-ΑΜΘ (2000-2016)

Πηγή: Eurostat

Σχήμα Α-2: Τομεακή σύνθεση της Ακαθάριστη Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) στην Π-ΑΜΘ τα έτη 2000, 2008 και 2016

Πηγή: Eurostat

Πίνακας Α-1: Μεταβολές δεικτών στην Π-ΑΜΘ, στην ΕΛΛΑΔΑ και στην ΕΕ

Δείκτης				Π-ΑΜΘ-(ΕΛ11)			Ελλάδα-(ΕΛ)			Ευρωπαϊκή Ένωση-(ΕΕ)		
	α/α	Τίτλος	Μονάδα Μέτρησης	Τιμή (έτος)	Τιμή (έτος)	Μεταβολή	Τιμή (έτος)	Τιμή (έτος)	Μεταβολή	Τιμή (έτος)	Τιμή (έτος)	Μεταβολή
Οικονομία	1	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ)	(εκατ. €)	8.350 (2008)	6.024 (2016) 6.065 (2017)	↓ -27,9% ↑ 0,7%	16.448 (2008)	11.850 (2016) 12.117 (2017)	↓ -28,0% ↑ 2,3%	38.465 (2007)	36.165 (2009) 46.591 (2017)	↓ -6,0% ↑ 28,8%
	2	Κατά Κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (κκ ΑΕΠ) σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ)	(ΜΑΔ / κατ.)	17.400 (2008)	13.400 (2013) 13.900 (2017)	↓ -23,0% ↑ 3,7%	24.400 (2008)	19.100 (2012) 20.200 (2017)	↓ -21,7% ↑ 5,8%	26.100 (2008)	24.500 (2009) 30.000 (2017)	↓ -6,1% ↑ 22,4%
			(%)	66 (2008)	46 (2017)	↓ -30,0%	93 (2008)	67 (2017)	↓ -28,0%	100	100	
Απασχόληση	3	Απασχολούμενοι	(χιλ. άτομα)	236,5 (2007)	187,4 (2013) 213,4 (2018)	↓ -20,8% ↑ 13,9%	354,7 (2008)	270,2 (2013) 294,5 (2018)	↓ -23,8% ↑ 9,0%	814,8 (2008)	769,0 (2013) 820,2 (2018)	↓ -5,6% ↑ 6,7%
	4	Απασχόληση	(%)	46,4 (2007)	36,0 (2013) 41,9 (2018)	↓ -22,4% ↑ 16,4%	48,9 (2008)	37,7 (2013) 41,9 (2018)	↓ -22,9% ↑ 11,1%	53,4 (2008)	51,3 (2013) 54,1 (2018)	↓ -3,9% ↑ 5,5%
	5	Απασχόληση γυναικών	(%)	35,7 (2007)	28,1 (2013) 33,9 (2018)	↓ -21,3% ↑ 20,6%	37,7 (2009)	30,0 (2013) 33,6 (2018)	↓ -20,4% ↑ 12,0%	46,2 (2008)	45,5 (2013) 48,3 (2018)	↓ -1,5% ↑ 6,2%
	6	Μακροχρόνια ανεργία ως ποσοστό της ανεργίας	(%)	49,6 (2009)	71,8 (2017) 68,0 (2018)	↑ 44,8% ↓ -5,3%	40,4 (2009)	73,5 (2014) 70,4 (2018)	↑ 81,9% ↓ -4,2%	33,4 (2009)	49,4 (2014) 43,2 (2018)	↑ 47,9% ↓ -12,6%
	7	Νέοι 15 - 29 ετών εκτός δομών απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης	(%)	15,3 (2008)	28,3 (2013) 14,9 (2018)	↑ 85,0% ↓ -47,3%	11,3 (2008)	20,4 (2013) 14,1 (2018)	↑ 80,5% ↓ -30,9%	10,9 (2008)	13,2 (2012) 10,5 (2018)	↑ 21,1% ↓ -20,5%
	8	Απασχολούμενοι ηλικίας 25 - 64 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση	(χιλ.)	50,1 (2009)	44,8 (2013) 58,5 (2018)	↓ -10,6% ↑ 30,6%	90,3 (2010)	86,4 (2012) 104,8 (2018)	↓ -4,4% ↑ 21,3%	213,2 (2010)	269,0 (2018)	↑ 26,2%
	9	Πληθυσμός ηλικίας 25 - 64 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση	(%)	18,0 (2008)	25,1 (2018)	↑ 39,4%	22,8 (2008)	31,7 (2018)	↑ 39,0%	24,2 (2008)	32,3 (2018)	↑ 33,5%
Επιπτώσεις σε επιμέρους τομείς της οικονομίας	10	ΑΠΑ τομέα: Κατασκευές	(εκατ. €)	640,0 (2006)	148,6 (2015) 149,9 (2016)	↓ -76,8% ↑ 0,8%	1.391,2 (2006)	254,9 (2015) 295,7 (2016)	↓ -81,7% ↑ 16,0%	2.603,4 (2007)	2.141,9 (2013) 2.501,9 (2016)	↓ -17,7% ↑ 16,8%
	11	Απασχολούμενοι στον τομέα: Κατασκευές	(αριθμ.)	15.112 (2009)	5.285 (2015) 5.652 (2016)	↓ -65,0% ↑ 6,9%	21.931 (2009)	10.159 (2015) 11.158 (2016)	↓ -53,7% ↑ 9,8%	47.583 (2011)	43.357 (2013) 43.736 (2016)	↓ -8,9% ↑ 0,9%
	12	ΑΠΑ τομέα: Μεταποίηση	(εκατ. €)	947,0 (2008)	692,5 (2014) 749,0 (2016)	↓ -26,9% ↑ 8,2%	1.582,9 (2008)	1.155,3 (2014) 1.247,8 (2016)	↓ -27,0% ↑ 8,0%	7.026,6 (2007)	5.884,7 (2009) 7.771,6 (2016)	↓ -16,3% ↑ 32,1%
	13	Απασχολούμενοι στον τομέα: Μεταποίηση	(αριθμ.)	22.002 (2008)	14.593 (2013) 15.598 (2016)	↓ -33,7% ↑ 6,9%	33.194 (2008)	22.245 (2013) 23.951 (2016)	↓ -33,0% ↑ 7,7%	120.285 (2008)	106.517 (2013) 106.674 (2016)	↓ -11,4% ↑ 0,1%
	14	ΑΠΑ τομέων: Εμπόριο, μεταφορές, διαμονή και διατροφή	(εκατ. €)	2.093,0 (2008)	1.204,6 (2016)	↓ -42,4%	4.378,3 (2008)	2.775,5 (2016)	↓ -36,6%	7.697,53 (2008)	7.240,1 (2009) 8.992,1 (2016)	↓ -5,9% ↑ 24,2%
	15	Οδικές εμπορευματικές μεταφορές (φορτώσεις και εκφορτώσεις)	(χιλ. τόνους)	69.008 (2007)	20.805 (2015) 27.428 (2017)	↓ -69,9% ↑ 31,8%	204.519 (2009)	116.893 (2017)	↓ -42,8%	68.447.616 (2008)	53.932.486 (2017)	↓ -21,2%
	16	Απασχολούμενοι στον τομέα: Μεταφορές και αποθήκευση	(αριθμ.)	6.796 (2009)	4.525 (2013) 5.278 (2016)	↓ -33,4% ↑ 16,6%	15.850 (2008)	12.819 (2013) 14.165 (2016)	↓ -19,1% ↑ 10,5%	38.433 (2008)	40.020 (2016)	↑ 4,1%
	17	Απασχολούμενοι στον τομέα: Διαμονή και εστίαση	(αριθμ.)	12.867 (2008)	11.677 (2013) 20.019 (2016)	↓ -9,2% ↑ 71,4%	23.382 (2008)	20.173 (2012) 37.549 (2016)	↓ -13,7% ↑ 86,1%	36.185 (2008)	42.527 (2016)	↑ 17,5%
	18	Διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα (Ξενοδοχεία και παρόμοια καταλύματα)	(αριθμ.)	1.657.990 (2008)	1.446.077 (2012) 1.973.242 (2017)	↓ -12,8% ↑ 36,5%	5.318.312 (2011)	4.850.365 (2012) 6.740.644 (2017)	↓ -8,8% ↑ 39,0%	5.710.480 (2007)	5.473.296 (2009) 7.324.661 (2017)	↓ -4,2% ↑ 33,8%
	19	ΑΠΑ τομέα: Πληροφόρηση και Επικοινωνία	(εκατ. €)	159,7 (2007)	99,5 (2015) 100,9 (2016)	↓ -37,7% ↑ 1,4%	659,1 (2009)	409,5 (2015) 412,8 (2016)	↓ -37,9% ↑ 0,8%	1.988,8 (2007)	1.879,5 (2009) 2.378,0 (2016)	↓ -5,5% ↑ 26,5%

Δείκτης				Π-ΑΜΘ-(ΕΛ11)			Ελλάδα-(ΕΛ)			Ευρωπαϊκή Ένωση-(ΕΕ)			
	α/α	Τίτλος	Μονάδα Μέτρησης	Τιμή (έτος)	Τιμή (έτος)	Μεταβολή	Τιμή (έτος)	Τιμή (έτος)	Μεταβολή	Τιμή (έτος)	Τιμή (έτος)	Μεταβολή	
Επιπτώσεις σε επιμέρους τομείς της οικονομίας	20	Απασχολούμενοι στον τομέα: Πληροφόρηση & Επικοινωνία	(αριθμ.)	1.839 (2008)	1.133 (2011) 2.247 (2016)	↓ -38,4% ↑ 98,3%	8.025 (2008)	5.391 (2013) 6.121 (2016)	↓ -32,8% ↑ 13,5%	20.819 (2008)	23.955 (2016)	↑	15,1%
	21	ΑΠΑ τομέα: Τέχνες, ψυχαγωγία και αναψυχή	(εκατ. €)	304,7 (2009)	213,6 (2016)	↓ -29,9%	759,1 (2009)	497,6 (2016)	↓ -34,4%	1.429,2 (2009)	1.662,2 (2016)	↑	16,3%
	22	ΑΠΑ τομέα: Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία	(εκατ. €)	569,8 (2007)	451,1 (2014) 477,9 (2016)	↓ -20,8% ↑ 5,9%	543,7 (2007)	445,7 (2013) 485,6 (2016)	↓ -18,0% ↑ 9,0%	644,0 (2008)	557,5 (2009) 743,2 (2016)	↓ ↑	-13,4% 33,3%
	23	Συνολικό εργατικό δυναμικό που απασχολείται σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις	(αριθμ.)	62.630 (2007)	55.470 (2016)	↓ -11,4%	41.768 (2009)	35.525 (2016)	↓ -14,9%	42.161 (2007)	37.835 (2016)	↓	-10,3%
	24	Καλλιεργήσιμη γη	(χιλ. ha)	517,08 (2012)	444,41 (2015) 101,80 (2018)	↓ -14,1% ↓ -9,6%	242,86 (2012)	222,54 (2015) 46,67 (2018)	↓ -8,4% ↓ -21,7%	478,28 (2012)	447,87 (2015)	↓	-6,4%
	25	Παραγωγή αγελαδινού γάλακτος	(χιλ. τόνους)	112,65 (2007)	113,25 (2017)	↑ 11,2%	59,60 (2007)	51,56 (2017)	↑ 10,5%	616,98 (2007)	684,056 (2016)	↑	10,9%
	26	Εξαγωγές	(χιλ. €)	696,60 (2008)	553,01 (2009) 926,68 (2017)	↓ -20,6% ↑ 68,1%	21.319,78 (2008)	17.584,22 (2009) 33.456,12 (2018)	↓ 17,5% ↑ 90,3%				
Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	27	Δείκτης Γεννήσεων (αριθμός γεννήσεων ανά 1.000 κατοίκους)	(-)	10,6 (2009)	7,9 (2017)	↓ -25,5%	10,7 (2008)	8,2 (2017)	↓ -23,4%	10,9 (2008)	10,0 (2017)	↓	-8,8%
	28	Δείκτης Θανάτων (αριθμός θανάτων ανά 1.000 κατοίκους)	(-)	10,7 (2008)	13,0 (2017)	↑ 21,5%	9,7 (2008)	11,6 (2017)	↑ 19,6%	9,9 (2008)	10,5 (2017)	↑	6,0%
	29	Δείκτης Γήρανσης (πληθυσμός > των 65 ετών προς πληθυσμό έως 15 ετών)	(-)	136,0 (2008)	162,9 (2018)	↑ 19,7%	127,5 (2008)	151,3 (2018)	↑ 18,6%	108,3 (2008)	126,8 (2018)	↑	17,0%
Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός	30	Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού	(%)	32,2 (2010)	37,0 (2013) 33,9 (2017)	↑ 14,9% ↓ -8,4%	27,6 (2010)	36,0 (2014) 34,8 (2017)	↑ 30,4% ↓ -3,3%	25,4 (2008)	28,0 (2013) 22,7 (2017)	↑ ↓	10,4% -18,9%
	31	Πληθυσμός με σοβαρή στέρηση υλικών αγαθών	(%)	11,4 (2008)	21,4 (2016) 19,4 (2017)	↑ 87,7% ↓ -9,3%	11,0 (2009)	22,4 (2016) 21,1 (2017)	↑ 103,6% ↓ -5,8%	10,4 (2008)	13,3 (2012) 8,0 (2017)	↑ ↓	27,4% -39,7%
	32	Πληθυσμός ηλικίας έως 60 ετών που ζει σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας	(%)	6,0 (2009)	20,0 (2013) 16,6 (2017)	↑ 233,3% ↓ -17,0%	6,6 (2009)	18,2 (2013) 15,6 (2017)	↑ 175,8% ↓ -14,3%	8,3 (2008)	11,6 (2013) 9,6 (2017)	↑ ↓	40,2% -17,6%
Ψηφιακή Σύγκλιση	33	Νοικοκυριά με πρόσβαση στο διαδίκτυο στο σπίτι	(%)	23 (2008)	73 (2018)	↑ 217,4%	31 (2008)	76 (2018)	↑ 145,2%	56 (2008)	87 (2018)	↑	55,1%
	34	Νοικοκυριά με ευρυζωνική σύνδεση	(%)	16 (2008)	73 (2018)	↑ 356,5%	22 (2008)	76 (2018)	↑ 245,5%	44 (2008)	84 (2018)	↑	90,6%
	35	Πληθυσμός που αλληλοεπιδρά μέσω του διαδικτύου με Δημόσιες Αρχές	(%)	23 (2011)	52 (2018)	↑ 126,1%	27 (2011)	50 (2018)	↑ 85,2%	41 (2011)	54 (2018)	↑	32,3%
	36	Πληθυσμός που χρησιμοποίησε το διαδίκτυο για αγορά αγαθών ή υπηρεσιών τουλάχιστον μια φορά το έτους	(%)	7 (2008)	37 (2018)	↑ 428,6%	9 (2008)	36 (2018)	↑ 300,0%	27 (2008)	56 (2018)	↑	107,0%
Έρευνα-Ανάπτυξη	37	Δαπάνες Έρευνας και Ανάπτυξης ως ποσοστό του ΑΕΠ	(%)	0,57 (2011)	0,70 (2015)	↑ 22,8%	0,66 (2008)	0,99 (2016)	↑ 55,0%	1,83 (2008)	2,04 (2016)	↑	11,5%
	38	Δαπάνες Επιχειρήσεων σε Έρευνα & Ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ (BES)	(%)	0,17 (2011)	0,08 (2015)	↓ -52,9%	0,21 (2008)	0,42 (2016)	↑ 100,0%	1,16 (2011)	1,33 (2015)	↑	14,7%
	39	Προσωπικό Έρευνας & Ανάπτυξης σε Επιχειρήσεις	(%)	1,71 (2011)	2,20 (2013)	↑ 7,0%	1,77 (2011)	2,71 (2015)	↑ 53,3%	1,87 (2011)	2,04 (2015)	↑	9,0%
	40	Εφαρμογές σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUTM)	(αριθμ.)	6 (2007)	6 (2016)	- 0,0%	36 (2007)	54 (2016)	↑ 51,1%	209 (2007)	256 (2016)	↑	22,0%

Πηγή: Eurostat, ΣΕΒΕ – ΙΕΕΣ για τις εξαγωγές και ίδια επεξεργασία.

Σημείωση: Στη στήλη «Μεταβολή» με κόκκινο χρώμα σημειώνονται οι δείκτες των οποίων η μείωση (αρνητικό πρόσημο) ή η αύξηση αποτελεί αρνητική εξέλιξη και με πράσινο χρώμα οι δείκτες των οποίων η μείωση (αρνητικό πρόσημο) ή η αύξηση αποτελεί θετική εξέλιξη.